

Lausuntopyyntö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnalle ja esitys aluevaltuustolle palvelutuotantosuunnitelman muuttamiseksi Juuan terveysaseman röntgenpalveluiden osalta.

Kunnanhallitus 24.10.2022 § 325
371/00.04.00/2022

Valmistelija Kunnanjohtaja Henri Tanskanen

Asian tausta Juuan terveysaseman röntgenin toiminta päättyi 1.7.2020. Muutos oli osa Siun soten yhtymävaltuuston 17.4.2018 hyväksymää palvelutuotantosuunnitelmaa, jossa määriteltiin perusterveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalipalvelujen toimintojen painopisteet vuoteen 2030.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen valtuusto hyväksyi muutettuna palvelutuotantosuunnitelman 14.06.2022 (§ 26). Muutos tehtiin Outokummun kaupungin osalta siten, että terveysasemalle päätettiin rakentaa röntgen.

Nykyisen ja vain muutaman vuoden voimassaolleen palvelutuotantosuunnitelman mukaan Juuan terveysaseman asiakkaat ja potilaat voivat käydä natiiviröntgentutkimuksissa, hampaiston ja leuan panoraamakuvauksissa sekä ultraäänitutkimuksissa muissa röntgeneissä. Ottaen huomioon voimakkaasti kohonneet kustannukset liikkumisen osalta, pitkät maantieteelliset etäisyydet ja väestön ikääntymisestä aiheutuneet esteet, asia pitää sisällään merkittäviä perustuslaillisia kysymyksiä.

Asiassa on huomioitava se, että vuodesta 2020 alkaen lääkäripalvelujen saanti Juuan terveysasemalla on heikentynyt tasaisesti. Kiireettömien hoitojen aikoja on jatkuvasti supistettu ja myös kiireellisten vastaanottojen aukioloaikoja on jouduttu supistamaan voimakkaasti. Tällä hetkellä tilanne on heikentynyt niin, ettei Juuan terveysasemalla saa apua edes kiireellisessä tilanteessa kuin tiettyinä päivinä. Selvää kuitenkin on, ettei terveydellisten syiden ilmeneminen ole riippuvainen kalenterivuorokausista vaan hoitoa on tarjottava perusoikeuksia vaarantamatta kattavasti sekä yhdenvertaisesti.

Keskeinen haaste lääkäri- ja hoitajapulaan Siun Soten Juuan yksikön osalta on saatujen palautteiden perusteella se, ettei hoitohenkilökunnalla ole käytössään edellä mainittuja röntgenpalveluita. Lääkäreiden on diagnoosin antamisen tukena saatava usein varmistus röntgenkuvauksen kautta. Kyse on siten myös potilasturvallisuuden varmentamisesta. Juuan kunta korostaa lisäksi, että röntgenhoitaja palvelisi varsinaisen kuvaantamistutkimuksen ohella myös muussa hoitotyössä.

Juuan kuntaa lähin röntgen sijaitsee Nurmeksien kaupungissa. Maantieteellisesti Juuan keskustan alueelta Nurmeksien terveysasemalle tulee yli 40 kilometriä, Polvelan, Petrovaaran ja Ahmovaaran kylien alueelta 60–100 kilometriä. Merkittävä osa väestöstä elää julkisten kulkuyhteyksien ulottumattomissa. On tapauksia, joissa on todettu, että henkilöllä ei enää ole voimavaroja lähteä kauemmaksi hoitoon, kun oman kunnan terveysaseman palvelu on ajettu alas ja terveysasemalta annetaan vahva kehoitus lähteä toiseen kuntaan. Kuntaan on tullut useita viestejä siitä, että kotiin jäädään mieluummin sairastamaan kuin hakeudutaan muiden kuntien terveysasemille. Tilanne on heikentynyt voimakkaasti kesän ja syksyn aikana 2022 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aloittaessa toimintaansa.

Kaiken kaikkiaan on selvää, että palvelutason supistuksella on ollut negatiivinen vaikutus, joka tulee muuttaa.

Asiassa on huomioitava lisäksi se, että Juuan kunta on maksanut Siun Soten perussopimuksen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja tällöin odotuksena on se, että Juuan kunnan asukkaat sekä muut terveysasemalla asioivat saavat lain ja sopimusten mukaiset palvelut. Vaikka Siun Soten kuntayhtymä lakkautuu, hyvinvointialueen talouteen vaikuttavat kunnilta siirtyvä maksuosuus sekä kuntien Siun Soten kautta varallisuutta eri muodoissaan. Valtio rahoittaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialuetta edellä mainitun järjestelyn lähtökohdista.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on uudessa strategiassaan korostanut kriittisenä menestystekijänä perustason palveluiden turvaamista, mutta myös rekrytoinneissa onnistumista. Juuan kunta huomauttaakin, ettei rekrytoinnista ole saatavilla nykyistä parempia tuloksia ilman strategisia muutoksia ja houkuttelevuustekijöitä mm. terveysasemille. Lisäksi on selvää, ettei Juuan terveysaseman nykyinen tilanne vastaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiaa moneltakaan osin.

Nykyinen tilanne vääristää myös tilastollista dataa, jolla tulevaisuuden suuremmista palveluverkkosuunnitelmista mahdollisesti päätetään. Tällä hetkellä Juuan terveysasemalle ei kirjaudu asiakaskäyntejä, koska asiakkaat pyritään jopa asiakkaiden tahdonvastaisesti ohjaamaan muihin kuntiin. Kyse olisi siten tilastollisesta harhasta, mikäli toiminta jatkuisi vähäistä suuremmissa määrin.

Kyse on perustuslain (1999/731) 6 §:ssä säädetystä yhdenvertaisuudesta sekä 22 §:ssä säädetystä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Perustuslain sekä muiden sosiaali- ja terveydenhuoltoon vaikuttavien lakien toteutumista valvoo Itä-Suomen aluehallintovirasto sekä ylimmät laillisuusvalvojat (perustuslain 108 § ja 109 §).

Juuan kunta kokee röntgenpalveluiden saatavuuden tärkeänä, ja tästä syystä johtuen se ei ole vastustanut Siun Soten palveluverkkosuunnitelman muutosta Outokummun hyväksi (aluehallituksen päätös 30.05.2022 § 126). Yhdenvertaisuuden tulee toteutua jokaisessa Suomen kunnassa ja myös niissä kunnissa, joissa ei tällä hetkellä ole laajaa terveydenhuollon palvelua.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallitus on todennut päätöksessään mm. seuraavaa: henkilöstövaikutuksiltaan voidaan röntgenpalveluiden nähdä lisäävän soteaseman vetovoimaisuutta terveydenhuollon ammattilaisten tulevaisuuden työpaikkana asianmukaisten tilojen ja työvälineiden kautta. Kustannusten näkökulmasta vaihtoehto B (röntgeniä ei tulisi) ei näyttäydy tarkoituksenmukaisempana vaihtoehtona ja säästöjä ei näyttäisi syntyvän.

On mahdollista, että kustannuksia tulee siltä osin kun kyse on laitteiston uusimisesta. Yleisesti ottaen kyse voi olla n. 200 000 euron sijoituksesta uusiin tai käytettyihin röntgenlaitteisiin. Käytännössä summa vastaa kuitenkin kahden tai kolmen vuoden yksityisajoja kun juukalaiset liikkuvat Nurmekseen tai muihin kuntiin. Kyse on siis käytännössä kustannusten kohdentumisesta kuntalaisten sijasta hyvinvointialueelle, jolla on lakisääteinen velvollisuus palveluiden järjestämiseen. Asiassa on huomioitava luonnollisesti myös ekologisuus ja tarkoituksenmukaisuus.

Asiassa on huomioitava se, että Outokummun kaupungin tapauksessa sopivien tilojen rakentaminen sovittiin kaupungin kustannukseksi. Juuan

kunnan osalta sopivat tilat ovat jo valmiita, sillä ne jäivät tyhjäksi vuonna 2020. Kunnat ovat siten käsillä olevassa asemassa käsiteltävää yhdenvertaisesti ja asia tulee käsitellä demokraattisesti valituissa toimielimissä näiden uusien tietojen pohjalta. Asiassa on selvää, ettei aluevaltuustolla ole ollut tietoja Juuan terveysaseman vakavasta tilanteesta, jotka sillä kuuluisi olla. Kun palveluverkkosuunnitelmaa tarkastellaan, tietojen tulee olla kattavat ja aluevaltuustolla täysi kuva siitä, miten palvelut toteutuvat.

Koska Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön 34 §:n 1 momentissa säädetään siitä, että tarkastuslautakunta huolehtii hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toimintaan ja talouteen kohdistuvasta tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointista sekä 34 §:n 3 momentin mukaan raportoi ja tiedottaa eteenpäin muille hyvinvointialueen toimielimille, asia on tarkoituksenmukaisinta saattaa tarkastuslautakunnan arvioitavaksi ja sieltä edelleen aluehallituksen tai muun toimielimen lopulliseen käsittelyyn, koska palvelusuunnitelman muutokset ovat aluevaltuuston toimivallassa.

Juuan kunnan näkemyksen mukaan asiasta tulee päättää ilman aiheetonta viivytystä (hallintolain 23 §:n 1 momentti).

Esittelijä

Kunnanjohtaja Tanskanen Henri

Päätösehdotus

Juuan kunnanhallitus esittää seuraavaa ja pyytää:

1. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnalta toiminnan arvioimiseksi kantaa asiaan.
2. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyy palvelutuotantosuunnitelman muutoksen siten, että Juukaan palautetaan röntgenpalvelut.

Päätös

Kunnanhallitus päätti ottaa asian ylimääräisenä asiana käsittelyyn.

Päätösehdotus hyväksyttiin.